Ze Sociálního ústavu Československé republiky.

V jarním období přednáškovém vykonány byly ještě přednáškové a diskusní schůze 24. března, 9., 16., 22. dubna a 6. května. O zdravotně-sociální ochraně mateřství přednášel tu (24. března) za velmi hojné účasti interesentů, zejména zástupkyň ženských organisací a kruhů pokladenských, zdravotní rada dr. A. Merhaut, jenž ukázal, jak pro zdravotně-sociální ochranu mateřství daly by se spojiti velice výhodně dva činitelé: Nemocenské pokladny a Poradny pro matky a dítky. Úkoly jejich se úzce prostupují. Nemocenské pokladny podporují hmotně těhotné ženy a rodičky, ale nestarají se o zdravotní výchovu nastávajících matek, která je mnohdy důležitější nežli podpora penězi. Poradny pro matky a dítky nemají zase prostředků k sociální podpoře, pečují však o matky hlavně ve směru zdravotně výchovném. Kdyby se tyto obě činnosti sloučily, prospělo by to mnoho ochraně mateřství bez velikých nákladů a obtížných prací. Kdyby nemocenské pokladny vázaly podporu pro těhotné a šestinedělky podmínkou, že ženy se musejí vykázati potvrzením, že navštěvovaly poučné výklady o mateřství a že v době šestinedělního prázdna před porodem se řádně připravovaly na porod jak zdravotně řádnou životosprávou, tak i hospodářsky, a to přípravou dětského prádélka a jiných potřeb, jest nepochybno, že ochrana mateřství učiní veliký pokrok, uváží-li se, že okruh nemocenského pojištění bude čím dále tím větší a bude zaujímati většinu žen, počítaje v to pojištění rodinné. Tuto stránku péče o těhotné ženy a rodičky mohly by velice úspěšně obstarávati pro nemocenské pokladny Poradny pro matky a dítky. A pokud jde o ženy samé, jest jistě jejich svatou povinností, aby v době šestinedělního prázdna před porodem se obíraly se vší svědomitostí všemi přípravami k porodu. Přednášející, znaje naše ženy ze svých přednášek o hygieně ženy, jest pevně přesvědčen, že tak budou činiti s velkou láskou a pílí. K průměrnému poučení o mateřství stačí 3—4 půlhodinové výklady příslušného lékaře s náležitým opakováním učiva. Byl by to jakýsi mateřský katechismus, který konán s každou ženou zvláště, byl by mnohem prospěšnější nežli sebedelší hromadné kursy o mateřství. V šestinedělí by se pak mohly přidati výklady o výchově dítěte; také asi 3 až 4. Tak by byla těhotná a kojící žena stále celých 18 neděl pod povinným dozorem odborníků. Úspěch byl by jistě zaručený. Aby rodička mohla slehnouti hygienicky bezpečně třebas ve své omezené a chudé domácnosti, doporučuje přednášející, aby před porodem byl její byt řádně vybílen vápnem, podlaha a vše ostatní umyto, lůžko opatřeno čistým prádlem tak, aby se rodička nemohla ničím nečistým znečistiti. Tyto práce by musela ovšem prováděti pomocnice, přidělená k ruce porodní babičky a pod jejím dozorem. Od porodní babičky nesmějí se žádati podobné práce, poněvadž musí zůstati čista při porodu. Pomocnice by pracovala u rodičky asi 7 dní před porodem a 7 dní po porodu. Tím byly by nahrazeny hygienické výhody slehnutí v útulcích pro rodičky, kdež není pro všechny dostatek místa. Náklad na pomocnice mohly by nésti u svých členek nemocenské pokladny, u ostatních nemajetných obce. Náklad nebude tak veliký — snad stačí 200 Kč pro jednu rodičku. Zvýšené vzdělání pro porodní babičky jest nevyhnutelné. Přednášející se přimlouval za to už před 30 lety. Tak důležitý zásah do života člověka vyžaduje vzdělání lékařova. Poradny pro matky a dítky mohly by takovéto ženy obstarávati poskytujíce jim řádného výcviku. Důležitou oporou pro ochranu mateřství bude správná výchova ženského pohlaví.

Není dosud pravé ženské výchovy. Ženy se vychovávají stejně jako muži, nepoznávajíce svého ženství. Aby se náležitě poznaly, musí se vychovávati odděleně od mužů. Nejdůležitějším jest věk pohlavního dospívání. V tomto věku musí býti mládež obojího pohlaví vychovávána ve zvláštních školách, jak přednášející navrhuje, s omezeným učivem duševním, zato ale při hojné lehké tělesné práci hlavně v přírodě. Nauky o pohlavním životě musejí býti podávány mládeži způsobem velice delikátním a nenápadným učiteli velice zkušenými. Takováto občanská škola musí býti povinnou pro všechnu mládež a musí býti rozdělena podle pohlaví. Budou to nejlepší školy pro pohlavní výchovu, která se musí naučiti řádnou životosprávou a nikoliv přednáškami. Škola střední musí býti reformována na hlubším základě. Společná škola pro obě pohlaví jest vychovatelským nesmyslem. Děvče už svým ženstvím ztrácí za 7 let přes 350 dní studijní schopnosti, čili celý rok proti hochům. Nelze tedy hochům a děvčatům předkládati stejné učivo, pro dívky jest nutno vypracovati jinou osnovu učebnou, lehčího druhu — slovem ženskou — aby ani studovaná žena neztrácela svého ženství a základy k mateřství. Bude-li střední škola dívčí o rok delší než chlapecká, neztratí tím ženy ničeho v životě, poněvadž mají náhradu ve vojenské povinnosti mužů. Ženské hnutí nemělo by pouštěti se zřetele reformu střední školy, která má pro ženy vysoce důležitý význam. K přednášce zdrav. rady M e r h a u t a se pojila živá debata, do níž zasáhli univ. prof. dr. Frant. Procházka, úř. nemocenské pokladny Doležal, odborový tajemník Mimra, tajemník mor. zem. péče o mládež M. Trnková, prof. Omelčenková, MUDr. K. Ulrych a j. V rozhovoru byla proti vývodům přednášejícího zejména hájena koedukace mládeže a oceňován její význam se stanoviska pohlavní mravnosti. Dále byl oceňován význam útulků pro rodičky, jimž dávána přednost před ošetřováním v domácnosti. Diskuse dotkla se konečně i otázky právní ochrany svobodných matek a otázky léčebné péče nemocenských pokladen o těhotné a šestinedělky. Zde ukazoval dr. Merhaut, že dosavadní lhůty, přesně vymezené, zvláště nejvýše šestinedělní podpora před porodem, vedou při striktním výkladu zákona k některým tvrdostem. Dobu slehnutí nelze vždy určiti přesně a tu se stává, že těhotné ženě projde šestinedělní doba podpory ještě před slehnutím. A poněvadž zaměstnavatel vždy hned při opuštění práce ženu v pokladně odhlásí, projde i její členství a těhotná žena, nepokračuje-li dobrovolně v pojištění, ztrácí nárok na podporu při porodu a v šestinedělí i nárok na prémie za kojení. Ovšem většina pokladen postupuje benevolentně a v praksi tedy nedochází po pravidlu na tento krajní důsledek. Přes to bylo by podle dra Merhauta dobře samým zákonem dáti možnost, aby podpora v těhotenství byla přiznávána individuálně — podle lékařova uznání — i pro delší dobu (až 10 neděl). Rovněž by bylo třeba prodloužiti podporu v šestinedělí na tři měsíce.

Na schůzích dubnových bylo pokračováno v ústní anketě o skutečné mzdě u nás a v cizině, a to rozhovorem o v l i v u o b c h o d n í a c e l n í p o l i t i k y n a m z d y, jejž zahájil 9. dubna obsáhlým a velmi zajímavým referátem na schůzi zvláště četně navštívené min. m. sl. dr. R. Hotowetz. Řečník stručně rozebral pojem, účel a druhy cel, zejména cla finanční, vyrovnávací, výchovná a prohibiční. Uvedl, že Spojené státy americké mají nejvyšší, přímo prohibiční cla, ale zároveň nejvyšší nominální i reální mzdy a nejvyšší životní míru světa, že však s druhé strany Velká Britanie provozovala de facto volnou, cla prostou tržbu a že má nejvyšší mzdy a nejvyšší míru v Evropě. Zdálo by se dle toho, že clo nemá vůbec

vlivu na mzdy a životní míru. Ale takový generalisující úsudek byl by naprosto klamný, poněvadž hospodářskou situaci obou těchto států, které dohromady zaujímají plochu více než čtyřikrát větší než celá Evropa, obrací skoro polovici světového zahraničního obchodu, vládnou surovinami, které ostatní svět od nich musí kupovat, a mají obrovský konsum domácí, nelze srovnati s hospodářskou situací ostatních států, zejm. státu našeho. Nato vylíčil faktickou situaci Československa, nesoběstačného, s nezbytně potřebným dovozem potravin a surovin v obnosu aspoň 15 miliard Kč, kterýžto dovoz může a musí býti placen jen zase vývozem, hlavně výrobků průmyslových. Vliv cel je tedy u nás naprosto jiný než ve Spojených státech a Velké Britanii. Cla u nás působí na zaměstnání a tím na mzdu dělníkovu, umožňujíce výrobu, která by bez cel nebyla možna a působí zejména na kupní sílu mzdy, zdražujíce předměty dělníkovy potřeby. Za hlavního cenotvorného činitele považuje se poměr nabídky k poptávce. Na obé nemůže býti uměle působeno při předmětech všeobecné potřeby vyráběných velkým počtem výrobců ve velikém množství po celém světě, tedy na př. při chlebovinách a jiných zemědělských plodinách. Zde tvoří světový trh podle výsledku světové sklizně cenu platnou pro vývozní státy, kterážto cena se v importních státech zvyšuje o dopravné a clo. Evropské zemědělství produkuje dráže než zámořské a potřebuje tedy ochrany celní. Takovou ochranou nejsou dnešní pohyblivá cla, která selhávají, když je ochrany nejvíce zapotřebí, která vyvolávají spekulaci a poškozují solidní obchod, jak nepochybně prokázala zkušenost s nimi učiněná v Anglii, Francii a jinde. Teorie i prakse dávno úplně zavrhla pohyblivá cla obilní a je velkým omylem, že byla u nás znovu vzkříšena. Správnou ochranu mohou poskytnouti jen cla pevná, jichž nezbytně potřebujeme už proto, abychom jejich slevou mohli docíliti dobré obchodní smlouvy s našimi agrárními sousedy. Vyšší cla potřebujeme jen proti zámořské konkurenci. Sjednáme-li tedy s našimi východními sousedy hospodářské sblížení garantující bezcelnou (nebo s nízkými cly) vzájemnou výměnu obapolných produktů, můžeme se proti zámoří chránit i vyššími cly agrárními. Bez takového sblížení, které by zajistilo soběstačnost v potravinách, nemohl by náš nesoběstačný stát sám o sobě snésti příliš vysoká agrární cla. Pro lidský konsum spotřebuje se u nás ročně na hlavu nejvýše jeden a tři čtvrtě metr. centu chlebovin; každá koruna cla — i kdyby se úplně vtělilo do ceny, což při dobré úrodě nebude — zatěžuje tedy jednoho obyvatele ročně Kč 1·75. Vliv cel na zboží v menších rozměrech a menším počtem výrobců produkované je daleko větší, než u plodin zemědělských, poněvadž nabídka může býti uměle snižována a regulována, zejména kartely kontingentními a cenovými, a poněvadž cel může býti používáno k zdražování domácích a snižování exportních cen ať hotových výrobků, ať polotovarů určených k zpracování na exportní zboží (vývozní bonifikace). Proti tomu počínají se státy už brániti t. zv. cly antidumpingovými. Jako zemědělství, tak i náš průmysl potřebuje ochranu celní, která však nesmí býti stupňována k ochraně oborů, pro které nejsou u nás vůbec dány hospodářské základy nebo které jen za upřílišněných obětí cenových mohou býti zachovány na živu. Poválečná doba je plna takových hospodářských přehmatů a dosud trvající celní válka všech proti všem je stav nezdravý a trvale neudržitelný. Náš celní tarif nemá správných poměrů mezi cly na suroviny, polotovary, pomocné látky a tovary a musí býti změněn; pět let uplynulo bez jakéhokoli počinu v tomto směru. Celní tarif je páteří obchodní politiky, je ale práce

neobyčejně komplikovaná a odpovědná; každá celní sazba dotýká se velké řady různorodých zájmů. Rozhodující slovo nesmí tu míti ani zemědělci, ani průmyslníci, ani zájmy třídní ani politické, nýbrž jen nestranná, věci dokonale znalá úvaha. Máme mnohem více průmyslu než odpovídá našemu dnešnímu domácímu konsumu. Náš průmyslový problém nemůže však zníti: odprůmysleme se a zmenšme průmysl na odbyt dnes dosažitelný, poněvadž bychom tím zničili jeden z hlavních pilířů našeho blahobytu a vehnali statisíce lidí v trvalou nezaměstnanost. Náš problém musí naopak zníti: opatřme našemu průmyslu dostatečný odbyt, zachraňme obrovské kapitály v něm investované a zabezpečme našemu dělnictvu trvalé zaměstnání. Tento první, pro naši hospodářskou i politickou existenci rozhodující úkol může splniti jen dobrá celní a obchodní politika. Řečník rozebírá jednotlivé obory našeho průmyslu a konstatuje, že naše speciality, vynikající kvalitou nebo raritou (ječmen, slad, chmel, pražské šunky, kaolin, magnesit, radium a pod.) jsou od cel hodně nezávislé. Tak i průmyslové výrobky, prací vysoko zušlechtěné, v jichž ceně nejvíce rozhoduje práce a vkus, jako krajky, vyšívání, rukavičky, hudební nástroje, většina jabloneckého průmyslu dutého skla, porculánu atd. Největší zájem o celní politiku mají a pro nás také nejdůležitější jsou hromadné výrobky tovární, t. j. jednoduché zboží textilní, železné, kovové, stroje atd. Zde je také nejvíce sporů o celní sazby a o celní slevy v obchodních smlouvách, největší a někdy hodně neoprávněné požadavky protekční, nejvíce exportních slev na úkor domácích cen atd. Řečník líčí podstatu hromadné výroby, která — čím větší odbyt — tím lacinější ceny výrobků poskytuje. Uvádí několik příkladů, jak malý odbyt úplně ničí soutěživost s továrnami velkého odbytu a prohlašuje proto za přední úkol naší obchodní politiky, aby bez jakéhokoli porušení naší politické suverenity a národní samostatnosti uměle zvětšila naše výrobiště surovin a potravin a naše odbytiště průmyslových výrobků hospodářským sblížením nástupních států a Ruska a později snad i celé Evropy. Jen takové hospodářské sblížení může utvořiti útvar schopný soutěže s Velkou Britanií a se S. S., kterým by kontinentální Evropa jinak musila hospodářsky podlehnout. Pro pokročilou dobu bylo na návrh prof. dra J. Macka usneseno rozhovor o tématu odložiti na příště.

V debatě (16. dubna) ukázal prvý mluvčí prof. dr. Jos. Macek, že problém reálných mezd je vlastně důsledkem všeho hospodářského dění uvnitř toho kterého státu. Hospodářská bída není následkem nouze o hmotné prostředky, sloužící k jejímu odstranění. Vada je v organisaci lidské spolupráce. Tu setkáváme se s prvým bludem, s bludným učením o obchodní bilanci státu. V čem je její aktivnost? Prodáváme-li (vyvezeme-li) více, než v cizině kupujeme (dovezeme z ciziny). Ale prodáváme-li hodně do ciziny, není to samo o sobě důvodem, abychom se z toho těšili; a kupujeme-li v cizině, není to ještě příčinou, abychom naříkali. Záleží na tom, jak prodáváme a jak kupujeme. Zle je pouze, kupujeme-li draho, t. j. dáváme-li mnoho své práce za málo práce cizí. Dalším bludem je, že mluví se o obchodní bilanci státu. Stát ani nedováží, ani nevyváží. Kdo dováží a vyváží, jsou soukromníci. Proto poměr mezi dovozem a vývozem soukromníků soukromníkům nemůže býti obchodní bilancí státu. Tu určuje jenom uzávěrka jeho účtů. Jiný blud je váha, která se klade na množství té které suroviny v zemi. Záleží přece na tom, jak ji dovedeme vytěžit, po případě nemůžeme-li ji z ciziny získati levněji než u nás. Dále má vůbec smysl mluvit o aktivitě a pasivitě při zahraničním obchodu pro jeden druh zboží? Vývoz je podmíněn dovozem. Vyvážíme-li, prodáváme a prodá-

váme-li, musíme i kupovat (dovážet). A dokud můžeme prodávat, nejsme přeprůmyslněni, jak o nás tvrdí někteří naši národohospodáři. U nás nejde o politiku výroby, dělá se jenom politika podnikání, nejde o výrobu, ale o rentabilitu. Zde pak ukazuje řečník na praktických případech (kakao, mouka), že je neúčinné ochranné clo, jež chce zabránit, aby se kupoval tovar nebo polotovar a ne pouhá surovina. Stejným omylem je heslo soběstačnosti. Každá země je v tom či onom směru nesoběstačná prostě v důsledku různých přírodních podmínek. Ale i kdyby byla soběstačnost možna, byla by výhodná? Vedla by k tomu, že bychom musili stačit ukojit všechny své nezbytné potřeby domácí výrobou a v cizině bychom musili kupovat jenom zbytečnosti (luxus). Dnes přece nelze se hospodářsky isolovati a uzavříti čínskou zdí. Pokud jde o srovnání s celní politikou S. S. A., nutno pamatovati, že jejich ochranářství působí stejně, jako by u nás působil svobodný obchod: způsobuje to jejich velká rozloha. Dr. Hotowetz mimo finanční cla, která mají funkci spotřební daně, hájil pouze cla vyrovnávací (výchovná). Ale i tu je třeba pamatovat, posuzují-li se výhody cizí výroby, že vedle nich má cizí výroba i své nevýhody. Na př. v Americe jsou mzdy mnohem vyšší než u nás, ale ceny výrobků nejsou o tolik dražší. Výrobní náklady jsou proměnlivé podle dosažitelné ceny. Cena však nemusí se pohybovat úměrně s dělnickou mzdou. Ford na př. dociluje nižších cen, ač platí vyšší mzdy. Jenom u nás předpokladem snížení cen je vždy snížit napřed mzdy. U nás ovšem — namítá se — je průmysl zatížen sociálními břemeny. Ale američtí průmyslníci dávají dobrovolně ve vyšších mzdách a v zařízeních pro blaho dělnictva více, než na našich stát vynutí ukládáním sociálních břemen. Vadu vidí u nás v nedostatku organisačního talentu podnikatelů. Náš průmysl napodobí, kde by měl vědeckými methodami vynalézat, vyrábět hospodárněji a lépe než v cizině. Podnikatel není u nás než státem privilegovaný nositel předstíraného risika. Je nutno stavět se proti státnímu vydržování soukromé neschopnosti. Tvrdí se také, že zvýšení zemědělských cen zvýší koupěchtivost zemědělců a tím zvýší i odbyt domácího trhu. Ale lze věc obrátit a říci: zvýšení cen průmyslových výrobků zvýší kupní sílu městského obyvatelstva a tím zvýší odbyt zemědělských produktů a jejich ceny. Ovšem obojí argumentace je nesprávná. Konečně k otázce reálné mzdy: jí je kupní síla mzdy nominální a problém tedy je, aby náš dělník za stejnou práci došel stejné životní míry jako dělník v cizině. Brání-li tomu překážky místní a přírodní, je nutno vyvážit je sociálními zásahy: stupňovat průmyslovou způsobilost, zhospodárnit a zdokonalit výrobu, ne však umělým zvedáním (cly) cen cizího zboží udržovat u nás vysokou hladinu cenovou a hřešit takto proti základnímu principu zhospodárnění produkce, proti dělbě práce.

Nato známý družstevní pracovník p. Ferd. Jirásek připouštěl, že i vysoká ochranná cla jsou oprávněna, vedou-li k zdokonalování domácího průmyslu a jeho soutěživosti s cizinou. Ale jsou zlem, podporují-li — jak často bývá — lenost a nepokrokovost domácího průmyslu. Stejné platí i o cle zemědělském. Vysoká cla ovšem nemusejí působit ani zvýšení životní míry dělnictva toho oboru, jejž chrání. To vidíme na textilnictví, kde jsou hladové mzdy (80 Kč, nejvýše 150 Kč), vysoké ceny výrobků a velmi vysoké clo. Nato na řadě praktických dokladů ukázal, jak náš průmysl hřeší proti zásadám hospodárného podnikání, jak se těžce přizpůsobuje technickým pokrokům. Chybou je, že řídíme svoji obchodní a celní politiku podle požadavků a potřeb malých, organisačně i technicky zaostalých podniků a ne podle podniků velkých a vyspělých. Rozvoj

hospodářský zatěžuje u nás velmi značně živnostenská a středostavovská politika. I v zemědělství celní politika má zvýšiti ceny a bude to jenom na prospěch středních a velkých výrobců. Malí zemědělci a zemědělští dělníci, kteří musejí plodiny pro svoji potřebu přikupovati, budou tím jen trpět. A je třeba zvýšení cen zemědělských produktů? Řečník nato ukazuje, jak je nespolehlivá zemědělská statistika i uváděná obyčejně kalkulace zemědělských výrobních nákladů. Tak na př. statistika uvádí v letech 1920 až 1925 průměrný výnos pšenice na hektar 11 až 18 q, ale na 7 družstevních dvorech, ležících v různých krajích, byl hektarový výnos 15·91 q až 28·47 q. Konečně je vytknouti, že hospodářským našim potřebám plně nevyhovuje také organisace služby konsulární, jež nedovede dosti podporovat naši obchodní politiku. Odtud pak pochodí na př. nedostatek informovanosti našeho průmyslu.

Potom promluvil ještě dr. Ant. Basch pro celní ochranu, a to nejen pokud jde o cla průmyslová, nýbrž i zemědělská. Ba soudí, že nestačí, jak požadoval hlavně p. min. Hotowetz, celní ochrana zemědělství proti zámořské konkurenci. I vůči sousedním státům a v budoucnu i vůči Rusku nemohou býti zemědělská cla jen negociační, nýbrž skutečně ochranná. Ovšem není pochyby, že cla budou míti vliv na snížení reálné mzdy. Ale musíme se také tázati, jaký by byl následek, kdyby zemědělská cla nebyla zavedena. Při velkém dovozu levného obilí nastal by jistě velký převrat v celém našem zemědělství a značné obtíže po dobu, než by se přizpůsobilo. Ostatně pokles kupní a konsumční síly nastal po válce na celém světě. Nezbývá, než aby se hospodářská politika orientovala směrem produkce. Chceme-li uvolnit výrobu, musíme uvolnit podnikatele. Tím a odbřemeněním podnikatele je podmíněno i zvýšení reálné mzdy. Ovšem gen. clo škodí výrobě a snižuje reálné mzdy buď tím, že zdvihá cenovou úroveň nebo snižuje mzdy a platy. Jinak je při clech speciálních na jednotlivá odvětví výroby, při nichž lze hledět ke všem hospodářským podmínkám, k tomu, kdo je jimi poškozen a kdo jimi profituje. Nakonec obrací se k názorům prof. Macka, které by byly správné, jenom kdyby je přijal celý svět, kdyby všude chtěli provésti účelnou dělbu práce, kdyby celý svět začínal znova. Na dalším diskusním večeru (22. dubna) promluvil odb. taj. Frant. Mimra, který souhlasil s vývody dra Hotowetze — ovšem za předpokladu, že cla nezdraží předměty životní potřeby, ale budou skutečnou ochranou domácí výroby a kompensačním předmětem při jednání o obchodních smlouvách. V hospodářské politice státu nesmí rozhodovati zájem jedné třídy nebo jednoho stavu. U nás se stalo zvykem v průmyslu i v zemědělství hledat hlavní překážku rozvoje jedině ve vysokých mzdách a v sociálních břemenech. Zapomíná se při tom, že t. zv. sociální břemena zvyšují způsobilost a výkonnost dělníkovu tak, jako investice kapitálové zvyšují plodnost půdy a výrobnost továren. Prosperita Spojených států amerických je nejlepším dokladem, že vysoké mzdy nevylučují rozvoj výroby, což dokládá statistickými údaji. U nás ovšem jest jinak. Máme nízké mzdy, nízkou životní úroveň dělnictva a slabé výsledky průmyslové výroby. Příčinou je nedostatek vynalézavosti, technická a organisační nepokročilost průmyslu. Ovšem i průmyslu technicky pokročilému, má-li prosperovat, je nutno zabezpečit velké odbytiště. Proto je třeba podporovat myšlenku Spojených států evropských. Ale jejím předpokladem je konsolidace a dorozumění uvnitř jednotlivých států. Další řečník gen. sekretář dr. B. Živanský polemisoval s některými názory, vyslovenými na minulé schůzi prof. drem J. Mackem, zejména o obchodní

bilanci státu. Rovněž se staví proti vývodům, předneseným minule p. Jiráskem, zvláště proti jeho výtce obchodním komorám, jako by všechna jejich činnost se omezovala na podávání dobrých zdání o rozsahu živnostenských oprávnění. Nato zabýval se otázkou vlivu cla při tvoření cen. Uváděl, že vliv cla při skutečném vývoji cen může býti paralysován jinými činiteli a proto i všeobecné tvrzení o zdražujícím účinku cla za všech okolností může býti pochybným. Potom uváděl pochybnosti o tom, je-li zcela bezpečno, že cla zemědělská nemohou býti zneužita, poněvadž cena zemědělských plodin je přirozená, kdežto při tvoření cen výrobků průmyslových může se snadněji uplatniti spekulace a cel lze tedy spíše zneužíti. Pak vyslovil se řečník proti klouzavým clům a projevil souhlas s míněním páně referentovým, že vliv cel na životní potřeby, tedy nejen potraviny, nýbrž i ostatní předměty potřeby, tedy i průmyslové výrobky, se v konsumentských kruzích značně přeceňuje. Profesor Šlemr upozorňoval v dalším, že výše mzdy závisí vždy na výkonnosti, ovšem nejen výkonnosti dělníkově, nýbrž i výkonnosti určované přírodním bohatstvím země a vhodnou organisací práce. Tu však se již vyskytuje otázka odbytu, jejíž vliv se projevuje v generální režii. Organisaci práce lze stupňovat jen do určitých hranic, které právě určuje odbyt. Proto je správná snaha o co největší odbytiště. Clo nevykonává přímého vlivu na mzdy, nýbrž má na ně jenom nepřímý vliv. Tu jsme u otázky, zda mohou cla působit na výši cen. Věc lze těžko statisticky zjistit, poněvadž nevíme, jak by se utvářely ceny, kdyby stát sledoval jinou celní politiku a poněvadž ceny závisejí i na různých jiných okolnostech nežli na celních sazbách. Jisto však je, že cla nemohou mnoho působiti na reálnou mzdu. Nepřímo mohou působiti na př. tím, že by otevření hranic zničilo ten či onen průmysl. Dělnictvo přecházelo by z postiženého odvětví do odvětví jiných, zvyšovalo by tam nabídku práce a tím snižovalo její cenu, mzdu. Vytýkalo se tu podnikatelům, že zaviňují obtíže naší výroby. Ale jest upozornit, že i jinde se setkáváme s nedostatky organisace práce. Tak bylo by si všimnouti zejména vad v organisaci veřejné správy. Na př. ve Spojených státech amerických vybrati 100 dol. veřejných dávek vyžaduje nákladu 1 dol., u nás však na 100 Kč vybraných je třeba nákladu 10 až 15 Kč. A s obdobným zjevem se setkáváme i u jiných veřejných korporací. Břemenem nejsou jen cla, ale i zbytečná neproduktivní veřejná vydání. Nakonec vyslovil se rovněž pro zvýšené odbytiště, ale pochybuje, že v době přemrštěného hospodářského nacionalismu dospějeme brzy k vytvoření větších hospodářských celků. S tím nutno počítat a zatím nedostatek ten paralysovat vhodnou obchodní a celní politikou. Dr. Fahoun nato uváděl, že mínění, vyjadřované primitivně tvrzením, má-li se sedlák dobře, že se mají dobře všichni, je klamné. Vyvrátila je nejpůsobivěji zkušenost doby válečné. Ovšem nelze také argumentovati naopak, když by stouply ceny průmyslových výrobků, že by stoupla konsumční způsobilost dělnictva a tím poptávka po zemědělských plodinách, jež by zvýšila jejich cenu. Tomu tak u nás není již proto, že naše zemědělství již dnes nestačí ukojit domácí potřebu. Vliv cel na reálnou mzdu bude se projevovati různě jinak u cel agrárních, jinak u průmyslových, jinak na mzdu průmyslového dělníka, jinak u dělníka zemědělského. Průmyslový dělník bere celou svou mzdu v penězích, za něž musí uhraditi všechny své potřeby. Proti tomu zemědělský dělník dosud bere až i dvě třetiny své mzdy v naturaliích. Zvýší-li tedy snad agrární cla cenu zemědělských výrobků, dolehne to celou tíhou na dělnictvo průmyslové; nedotkne se to však vůbec zemědělského dělníka, který bere zemědělské plo-

diny jako součást své mzdy. Ovšem při tom jistě nepřivodí zvýšení zemědělských cen i stoupnutí zemědělských mezd. Proti tomu, zvýší-li průmyslová cla cenu výrobků, je možno (ovšem ne jisto), že se zvýší mzdy aspoň v tom odvětví výroby, jež nabylo prospěchu ze zvýšeného cla. U všeho ostatního dělnictva se ovšem každým zvýšením cen reálná mzda sníží. Schůze byla zakončena doslovem min. dra R. Hotowetze, který připomenul, že téma jeho přednášky dotýkalo se především realit, nikoliv idealit a musil proto svůj rozbor založit na stavu, jaký reálně, fakticky jest a nikoliv, jaký by ideálně měl býti. Zcela nic nám nepomůže sebe vášnivější diskuse o zásadních vadách dnešního stavu, nemáme-li možnost, jej změniti. Avšak i hospodářský řád je v stálé evoluci a referent soudí, že jeho vývoj hodně pokročil zejména v novém čs. státě. Na tom má svůj díl zásluhy i Sociální ústav. Sám je také přívržencem volné světové tržby, ale vidí, že dnes není možna. Rozhodnutí nezávisí prostě na nás, kteří jsme příliš nepatrným článkem ve světovém hospodářství. Nemůže se zabývat všemi námitkami, jež byly předneseny. Jenom k pochybnosti uvedené o významu aktivní a pasivní bilance obchodní připomíná, že nákupem v cizině připravujeme domácí výrobu, podnikatele i dělníky o výdělek. To je samozřejmé. Na aktivitě naší obchodní a platební bilance závisí celá naše hospodářská i politická existence. Bez její aktivity bychom rozvrátili svoji měnu. Aktivnost obchodní bilance můžeme udržet jen vývozem: musíme vyvážet, abychom mohli dovážet nezbytné suroviny, bez nichž nemůžeme býti. Nejsme soběstačni a snahy o soběstačnost naši musí vyznít marně. Proto potřebujeme velké odbytiště: Spojené státy evropské nebo aspoň východoevropské a pokud toho nebude, musíme hledat jiné reálné východisko. A tím je: snížit import a zvyšovat vývoz. K tomu však je třeba celní ochrany. Ale cel je třeba i k účelům negociačním. Proti výtkám ministra Peroutky, přeneseným jinde, uvádí, že jest již za dnešního stavu pro agrární cla, ovšem v míře pro nás snesitelné. Nato zabýval se otázkou vlivu cla na životní míru dělnictva a ukazoval, že v rozpočtu dělnické rodiny potraviny, jež by byly zatíženy clem, nejsou poměrně největším podílem. Řečník skončil přáním po rychlém vyřízení celního tarifu. Předsedající prof. dr. M a c e k uvedl, že nepovažuje za vhodno polemisovati s předsednického místa o námitkách, jež byly účastníky rozhovoru přednesený proti jeho názorům. Ale otiskne své vývody v Naší době a dá tak příležitost k jejich posouzení a k polemice s nimi. Nato poděkoval referentovi min. Hotowetzovi, jehož přednáška vzbudila tolik zájmu, a to nejen v samém Sociálním ústavě, nýbrž i v široké veřejnosti, jak ukázala neobyčejná pozornost, věnovaná předmětu tak odbornému i politickým tiskem.

Podrobný zápis o uvedené ústní anketě »S k u t e č n á m z d a d ě l n í k ů u n á s a v c i z i n ě« byl vydán jako 23. číslo Publikací Sociálního ústavu ČSR. Otištěn tu článek dra E. Šterna z říjnového čísla Sociální revue 1925, jenž dal podnět k debatnímu cyklu, stručné výtahy z referátů dra G. Reifa (O mezinárodních indexech reálné mzdy), dra Rob. Kollara (O daňovém zatížení a daňové únosnosti) a dra Rud. Hotowetze (O vlivu obchodní a celní politiky na mzdy u nás a v cizině) a obsah vývodů jednotlivých účastníků diskuse, jichž bylo 20, a to teoretiků i praktiků různého směru, takže projednávaná otázka byla osvětlena velmi mnohostranně. Cyklus ovšem dosud nebyl ukončen. Pro podzimní období zbyl ohlášený již referát univ. prof. dra E. Schoenbauma o zatížení průmyslu sociálními břemeny u nás a vlivu toho na mzdy. Mimo to vyšla jako 22. číslo Publikací Sociálního ústavu práce Henry Fusse, odb. přednosty MÚP. »O z a b r a ň o-

vání nezaměstnanosti a hospodářské stabilisaci« (přel. dr. Jos. Skoch). Spisek podává přehled snah o zabránění nezaměstnanosti, zabývá se preventivní hodnotou pojištění pro případ nezaměstnanosti a institucí pro zprostředkování práce, organisací práce, pohybem a kontrolou úvěru a organisací mezinárodních směn.

Přednáškový pořad byl zakončen přednáškou o právním, mravním a sociálním postavení veřejného úřednictva v demokratickém státě a o mezinárodním dosahu této otázky, kterou proslovil Adéodat Boissard, universitní profesor v Paříži a generální tajemník Mezinárodní asociace pro sociální pokrok v Basileji. Po pietní vzpomínce, věnované zesnulému prvnímu předsedovi Sociálního ústavu prof. dru Grubrovi, jehož smrti želí všichni, kdož znali jeho vynikající průkopnické a budovatelské dílo, upozorňuje přednášející na ožehavost otázky, o níž pojednává. Ve všech evropských státech, jež prošly světovou válkou, uplatnily se ideje demokratické a nalezly po jejím zakončení většinou důstojný výraz v jejich ústavách. Myšlenkám, na nichž tyto moderní ústavy spočívají a jimiž se vyjadřuje zpravidla mocné chtění těchto států po spravedlivějším a pravdivějším společenském řádu, neodpovídá namnoze postavení jejich veřejného úřednictva, nechť již po stránce právní, či mravní, anebo sociální. Překvapuje věru, že ani v nejvyspělejších demokraciích, jako republice Francouzské, nezměnil se posud režim, jemuž podléhají otázky veřejného úřednictva; režim tento je dosud prosycen zásadami, jež ovládaly bývalou monarchii. Stát uplatňuje tu vůči úřednictvu svou absolutní moc, právní poměr úřednictva ke státu není upraven zákonem, ale diktován a pozměňován nesčetnými ministerskými dekrety, které jsou posud jediným pramenem úřednického práva. S výjimkou důstojníků a soudců není zákonných norem upravujících postavení veřejného zaměstnanectva a jen via facti vybojovalo si veřejné úřednictvo právo odborového sdružování a právo částečné součinnosti při úpravě svých hmotných poměrů. Poměry nejsou lepší ani v Belgii, ani ve Švýcarech, v Polsku se upírá veřejnému zaměstnanectvu právo odborového sdružování, pokud by tím trpěl nerušený chod státní administrativy, a toliko v Anglii jeví se jakési náznaky pokroku připuštěním paritních komisí pro řešení sociálních a hospodářských otázek týkajících se veřejného zaměstnanectva. V Německu a Československu, v nichž veřejnému zaměstnanci, právě tak jako každému občanu, je zaručeno právo spolčovací a koaliční, vystupuje pozoruhodný rozpor mezi moderními ústavními zásadami a zastaralým úředním zákonodárstvím, vybudovaným v dobách monarchie, což jeví se zejména ve skutečnosti, že ústavně i veřejnému zaměstnanci je tu poskytnuto právo stávky, těžko slučitelné s příslušnými normami, upravujícími jeho postavení na podkladě veřejnoprávním.

Vzhledem k těmto rozporům a k nezbytnosti vyjasniti a upraviti poměr těchto intelektuálních myslících pracovníků ke státu-zaměstnavateli, který z tohoto poměru dosud nevymýtil nelogičnosti a nesrovnalosti, staví přednášející požadavek, aby v demokratickém státě bylo veřejnému zaměstnanectvu předně zaručeno právo odborového sdružování, dále aby poměr těchto pracovníků ke státu spočíval na podkladě kolektivně smluvním a konečně, aby jim bylo poskytnuto právo součinnosti při úpravě jejich pracovních poměrů a případné právo dozoru nad opatřeními činěnými v tomto směru. S těchto hledisek hodlá Mezinárodní asociace pro sociální pokrok studovati a dále rozvíjeti otázku právního a sociálního postavení veřejného zaměstnanectva a raziti takto dráhu příštím oficiálním opatřením a direk-

tivám Mezinárodní organisace práce. Ke konci svého výkladu pak upozorňuje přednášející na dva extrémy, jichž bude se veřejnému zaměstnanectvu vyvarovati při prosazování svrchu zmíněných reforem: je to integrální syndikalism, požadující přímé vedení veřejných úřadů odborovými skupinami, a unáhlené používání stávek ve veřejných úřadech a institucích obecně prospěšných.

Z judikatury nejv. správního soudu.

Péče o válečné poškozence. — Pojištění nemocenské a úrazové.

(Sděluje dr. J. Tučný.)

K § 25, odst. 2. zák. č. 39-1922 Sb. z. a n. Na důchod předků pro pěstouny padlého vojína není právního nároku. O důchodu předků pro pěstouny padlého vojína jedná odstavec druhý § 25 zákona ze dne 25. ledna 1922, č. 39 Sb. z. a n., jímž byla změněna a doplněna některá ustanovení zákona ze dne 20. února 1920, č. 142 Sb. z. a n., o požitcích válečných poškozenců. Zmíněným ustanovením bylo ministerstvo sociální péče zmocněno, aby v dohodě s ministerstvem financí přiznalo i nevlastním rodičům, případně i pěstounům osoby uvedené v § 20, důchod předků, pokud jsou výdělku neschopni, bylo-li prokázáno, že osoba ta podstatně k jich výživě přispívala.

Již ze znění ustanovení § 25, odst. 2., jakož i ze srovnání ustanovení toho s jinými předpisy, v nichž zákon č. 39 z r. 1922 přiznává nárok na důchod nebo na příplatek jako v §§ 8, ods. 1., 10, odst. 2., 11, odst. 2., 21, odst. 1. (nárok dítěte nemanželského a dítěte adoptovaného), nutno usuzovati, že zákonodárce zmocněním ministerstva sociální péče dává tomuto právo a možnost, aby podle svého volného uvážení a podle zvláštních okolností jednotlivého případu důchod přiznalo, jsou-li dány předpoklady v zákoně stanovené, že však zásadně právního nároku na důchod osobám v § 25, odst. 2., uvedeným nepřiznává. Tomu svědčí i ta okolnost, že zákon váže přiznání důchodu oněm osobám ještě na dohodu s ministerstvem financí. Není tedy ministerstvo sociální péče povinno osobám v § 25, odst. 2. cit. zákona jmenovaným důchod předků přiznati ani tenkráte, jsou-li dány předpoklady pro přiznání důchodu v zákoně vytknuté. Není-li však právního nároku na přiznání zmíněného důchodu, pak žalovaný úřad, zamítnuv přihlášku stěžovatelovu, neporušil žádného subjektivního práva stěžovatelů. (Nález Nejv. spr. soudu z 3. března 1926, č. 4230-26.)

K §§ 11, 13, odst. 1., č. 1, a 33 n. z. Plní-li zaměstnavatel sám svým zaměstnancům dávky způsobem a měrou v nemocenském zákoně předepsanou, není tím liberován od povinnosti své zaměstnance u okresní nem. pokladny místně příslušné pojistiti. Obligatorní pojištění podle § 13, odst. 1., č. 1 n. z., odpadá u okresní nem. pokladny jen tenkrát, je-li dotyčný zaměstnanec pojistné povinnosti podléhající pojištěn u některého z ostatních v § 11 n. z. taxativně vypočtených náhradních ústavů. Zaměstnanci pojištěním povinní stali se ex lege členy okresní nem. pokladny, místně příslušné a zaměstnavateli je podle § 33 n. z. hraditi po dobu tohoto členství nemocenské příspěvky. Nárok pokladny na tyto příspěvky nečiní zákon závislým na tom, aby pokladna tyto své členy fakticky podporovala, nemůže se proto za-